

Er wordt wat afgemonitord in Nederland. Nieuw beleid zonder monitor is er nauwelijks meer. Zo ook in het Grote Stedenbeleid dat met een wijkgerichte aanpak negatieve trends in achterstandswijken wil ombuigen. Een goede monitor levert bruikbare beleidsinformatie, maar volgens Conrad Bons en Piet Kurpershoek geven de bestaande monitoren onvoldoende aanknopingspunten voor trendkerend beleid. Samen werken ze aan een instrument dat dat wel doet.

aanknopingspunten voor trendkerend beleid. Samen willen ze een instrument ontwikkelen dat dat wel doet en ze hebben daarvoor een vooronderzoek uitgevoerd in opdracht van KNHM. Bons: "Als je trendkerend beleid wilt voeren moet je de positieve tendensen in een wijk versterken. Daarvoor moet je inzicht hebben in de processen die zich daar afspelen. Daarin moet je aanknopingspunten voor positieve veranderingen vinden. Een monitor die de wijk-aanpak ondersteunt, moet het potentieel

Verwijzend naar de Tilburgse hoogleraar bestuurskunde Tops gaat het volgens Bons om 'de vaak sluimerend aanwezige initiatieven en talenten te ondersteunen en te motiveren om aan de verdere ontwikkeling van de gemeenschap bij te dragen.' Inspelen op signalen van bewoners, kansrijke processen opsporen en faciliteren zijn de sleutelwoorden.

Bij zo'n aanpak hoort volgens Bons een ander type monitor. BOOM en Kurpershoek hebben daarvoor vier eisen gefor-

Kansengrijpers ALS INSPIRATIEBRON

Het Grote Stedenbeleid (GSB) wil een trendkering bewerkstelligen in wijken die in een neerwaartse spiraal terechtgekomen zijn. Daarvoor heeft het de wijkaanpak omarmd. Zoals bij vrijwel elk nieuw beleid is er een belangrijke plaats ingeruimd voor monitoring. In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, waar minister R. van Boxtel van Grote Steden- en Integratiebeleid onderdak gevonden heeft, ontwikkelde het Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek

(ISEO) van de Erasmus Universiteit Rotterdam een GSB-monitor. De 25 GSB-steden leveren daarvoor de gegevens aan. Het ISEO ordent ze en zorgt ervoor dat steden en wijken onderling en in de tijd vergelijkbaar zijn.

De ISEO-monitor bestaat uit een nul-puntmeting, die betrekking had op 1995, en jaarlijkse vervolgmetingen. Zo hoopt men ontwikkelingen op het terrein van werk en inkomen, onderwijs, veiligheid, leefbaarheid en zorg te kunnen volgen. In het Jaarboek Grote Stedenbeleid doet het ISEO daarvan elk jaar verslag.

PROCESGERICHT MONITOREN

Conrad Bons, directeur van het Rotterdamse Bureau Onderzoek Op Maat (BOOM), en Piet Kurpershoek van ARCADIS vinden dat de ISEO-monitor nuttig statistisch materiaal oplevert, maar tekortschiet in het signaleren van

voor verandering zichtbaar maken; hij moet niet alleen achteraf registreren, maar vooral ook signaleren en activeren."

De huidige monitoren bieden volgens Bons een serie momentopnames, maar ze geven geen inzicht in de dynamiek van specifieke wijken. Ze werken met een aantal standaardindicatoren. Voordeel daarvan is dat wijken onderling en in de tijd gemakkelijk vergeleken kunnen worden, maar het nadeel is dat de informatie te globaal is. De huidige generatie monitoren maakt de unieke kenmerken en processen van een wijk niet zichtbaar. Voor doeltreffende interventies hebben gemeenten en andere actoren op lokaal niveau specifiekere en meer procesgerichte informatie nodig. Ook vindt Bons dat de huidige monitoren te los staan van concrete acties en campagnes in wijken. Ze zouden daarvan volgens hem onderdeel uit moeten maken.

EMPOWERMENT

De bestaande monitoren passen volgens Bons bij de aanbodgerichte benadering die de overheid vroeger volgde, terwijl er door te kiezen voor de wijkaanpak inmiddels een omslag heeft plaatsgevonden naar een vraaggerichte benadering. De wijkaanpak stelt immers de vragen van de bewoners centraal en sluit aan bij specifieke processen in wijken. De wijk-aanpak streeft naar empowerment en wil het zelforganiserend vermogen van burgers stimuleren en ondersteunen.

FOTO: INGRID VAN BEEK

muleerd. Allereerst moet hij - net als de gebruikelijke monitoren - harde statistische gegevens verschaffen en inzicht geven in de manier waarop de bewoners zaken als leefbaarheid en veiligheid ervaren.

Daarnaast zou de monitor inzicht moeten geven in het verloop van beleidsprocessen. Wat voor initiatieven zijn er in het verleden genomen, hoe is dat beleid tot stand gekomen, hoe verloopt de implementatie, wie zijn erbij betrokken, hoe werken de verschillende actoren samen, hoe participeert de bevolking enz.?

Het belangrijkste is echter dat de monitor het vernieuwingspotentieel in een

wijk zichtbaar maakt. Onze snel veranderende stedelijke samenleving biedt volgens Bons volop nieuwe kansen. Bij trendkerend beleid gaat het erom die te benutten.

NIEUWE KANSSEN

In welke opzichten verandert de samenleving en welke nieuwe kansen bieden die veranderingen? Volgens Bons gaat het om drie typen veranderingen.

Allereerst neemt de diversiteit toe van groepen die een inbreng hebben in het

van deze 'kansengrijpers' is volgens Bons essentieel voor trendkerend beleid. Zij zijn de échte vernieuwers in de wijk. Ze fungeren als koplopers van wat Kurpershoek 'verandergroepen' noemt, groepen mensen die in posities verkeren waarin ze nieuwe kansen zouden kunnen benutten maar dat nog niet altijd gedaan hebben. De wijkaanpak zou gericht moeten zijn op het faciliteren van deze vernieuwers en verandergroepen. Zij kunnen immers de gangmakers worden van trendkeringen.

Kansengrijpers zijn essentieel voor trendkerend beleid. De heer O. Atilgan, directeur van een handelsonderneming in schoonmaakmiddelen en andere hygiënische producten voor de horeca, kantoren en dergelijke, is zo'n kansengrijper. Hij is daarbij niet over een nacht ijs gegaan: "Vorig jaar ben ik begonnen met een onderzoek onder Turkse bedrijven. Daarbij bleek dat men niet altijd op de hoogte was van de nieuwste regelgeving op het gebied van hygiëne en andere arbeidsomstandigheden. Ik heb toen samen met een vriend, Folkert Reith, een ondernemingsplan gemaakt en contact gezocht met fabrikanten. Op dit moment verkoop ik de producten van drie grote fabrikanten aan 250 klanten". Het klantenbestand van directeur Atilgan beperkt zich inmiddels niet meer tot landgenoten. Onder meer Marokkaanse en Nederlandse ondernemers behoren tot zijn afnemers.

Voorbeelden van kansengrijpende trendkeerders zijn zwart werkende, 'werkloze' bouwvakkers die een wit klussenbedrijf beginnen, ondernemers die langdurig werklozen uit de wijk werkervaring laten opdoen, allochtonen die een eigen bedrijfje beginnen buiten de detailhandel, mannen die in deeltijd gaan werken en thuis zorgtaken op zich nemen of vrijwilligerswerk in de wijk gaan doen, vrouwen die een meubelmakerij of loodgietersbedrijfje beginnen. Ook drugsrunners zijn kansengrijpers, maar ze hebben een negatieve functie. Het beleid zou zich moeten concentreren op vernieuwers en verandergroepen met een positieve

uitstraling, of kansengrijpers met een negatieve functie een positieve richting moeten insturen.

INNOVATIE-STIMULATOR

De nieuwe monitor moet volgens Bons ontwikkeld worden in nauwe samenwerking met vernieuwers die reeds kansen onderkend en benut hebben, verandergroepen die kansen zouden kunnen aangrijpen maar dat nog niet gedaan hebben en partijen als over-

heden, bedrijven, corporaties en maatschappelijke organisaties.

Bons zou graag zien dat een aantal voor- aanstaande private en publieke partijen die substantieel willen investeren in probleemwijken, een landelijke initiatiefgroep vormen. Die zou kunnen bestaan uit bijvoorbeeld een grootwinkelbedrijf, een grote bank, een groot uitzendbureau, een koepel van woningbouwcorporaties, een paar GSB-steden, een ministerie en maatschappelijke organisaties.

Deze initiatiefgroep zou enkele pilotprojecten kunnen starten en daarvoor steden en wijken kunnen selecteren. Op wijkniveau zou zij daarvoor participanten kunnen werven: bewonersorganisaties, winkeliersverenigingen, projectbureaus die zich bezighouden met zaken als veiligheid, scholen e.d.. Samen zouden zij kunnen inventariseren welke verandergroepen er in de wijk zijn. De meest veelbelovende kunnen geselecteerd worden voor de pilot. Een belangrijk selectie criterium is de beschikbaarheid van vernieuwers in de wijk zelf.

Die vernieuwers kunnen betrokken worden bij de ontwikkeling van de monitor en de daarop volgende wijkverbetercampagne. De lokale participanten en de vernieuwers gaan daarvoor een commitment aan. Bons: "De monitor moet specifieke informatie leveren om campagnes op te zetten, te volgen en bij te sturen. Het moet dus een hele flexibele maatwerkmonitor worden. In pilots willen we daarmee ervaring opdoen en daarvoor een stramien ontwikkelen dat vervolgens in andere wijken weer een specifieke invulling krijgt."

Er is een directe relatie tussen de inhoud van de monitor en een verbeteractie. De monitor staat dus niet los van de vernieuwingsprocessen in een wijk, maar heeft er direct invloed op. Daarom zou het instrument in plaats van innovatiemonitor misschien beter innovatiekatalysator of innovatiestimulator genoemd kunnen worden.

HENK DONKERS

Inlichtingen:

- Bureau Onderzoek Op Maat (BOOM), tel. 010 - 4082093, e-mail: boom@ext.eur.nl

maatschappelijk leven. Daarbij valt te denken aan ouderen, jongeren, vrouwen en allochtonen. Daarnaast wordt het ruimtegebruik multifunctioneler. Wonen en werken worden minder gescheiden door het groeiende economische potentieel van kleine ondernemers en door de informatisering. Tenslotte wordt de arbeidsinzet flexibeler. Door de invoering van de 24-uurseconomie wordt het ritme van de vaste werkweken en werkdagen doorbroken en verandert de relatie tussen werk en vrije tijd. Door deze veranderingen in de leef- en werksituatie ontstaan er nieuwe kansen. Sommige burgers weten die kansen te benutten. Inzicht in het functioneren